

Koelypsyyn on monta tapaa

Tuotos-
seuranta
Suomessa ja
maimalla
osa 1

Suomessa karjanomistajat hoitavat pääsääntöisesti itse maidon mittauksen ja maitonäytteiden ottamisen. Tämä ei suinkaan ole yleistä tai välttämättä edes sallittua muualla maailmassa. Tuore kansainvälinen selvitys kertoo, miten maidontuotannon tuotosseuranta hoituu eri maissa.

Keväällä tehtiin maailmanlaajuinen selvitys maidontuotannon tuotosseurannan menetelmistä. Kansainvälisen tuotosseurannan komitean eli ICARin tuotosseurantatyöryhmän tekemä selvitys toteutettiin nettikyselynä tuotosseurannan kehityksestä vastaaville henkilöille. Vastaukset saatiin 46 organisaatiosta eri puolilta maailmaa. Yhteensä niillä on tuotosseurannassa 21,6 miljoonaa lehmää.

Koelypsypäivä voi tulla yllätyksenä

Maailmalla on edelleen ylivoimaisesti yleisintä, että koelypsyn ja näytteenoton tekee tuotosseurantaorganisaation toimihenkilö. Tätä kutsutaan A-seurannaksi. B- tai C-seuranta eli yrittäjän kokonaan tai osittain itse tekemät koelypsyt on sallittu lähinnä Euroopan pohjoisosissa ja Pohjois-Amerikassa.

Osassa maita B-seurannan suosio on vähäistä siksi, että suurissa karjoissa ei nähdä vaivan arvoiseksi hoitaa asiaa itse, ja toisaalta halutaan minimoida virheiden mahdollisuus näytteenotossa. Usein on tärkeää huolehtia myös siitä, ettei lypsy hidastu koelypsyn takia. Suomessa yrittäjät tekevät itse noin 98 prosenttia koelypsyistä.

Tähän liittyy kiinteästi kysymys siitä, miten koelypsyn lähestyminen ilmoitetaan karjanomistajalle. Vastanneista organisaatioista noin joka viides eli 21 prosenttia ei ilmoita etukäteen ollenkaan tai ilmoittaa vasta saman päivän aikana, että on tulossa tekemään koelypsyn illalla. Joissakin tapauksissa myöskään tilalle lähtevä teknikko ei saa tietoa tilasta sen aikaisemmin.

Kuva: CMSCh

Koelypsy meneillään Tsekinmaalla. Siellä teknikko käy ottamassa maidot ja näytteet yleensä yhdestä lypsystä neljän viikon välein.

Suomessa karjanomistaja käytännössä valitsee mittalypsypäivän itse, mikä on käytäntö 16 prosentilla vastaajaorganisaatioista.

Koelypsy ilman näytteenottoa on harvinaisuus

Yleisin koelypsyväli maailmalla on neljä viikkoa, samoin kuin Suomessa, jossa tuota väliä noudattaa tällä hetkellä 91 prosenttia tuotosseurantalehmistä. Muutamissa tuotosseurantajärjestelmissä kuitenkin on yleisimpänä välinä 3, 5, 6 tai 8 viikkoa.

Koelypsyvälän pidentämisen syynä on useimmiten kustannusten säästäminen, varsinkin A-seurannan piirissä olevissa järjestelmissä. Noin puolet kyselyyn vastanneista organisaatioista sallii asiakkailleen vain yhden pituisen koelypsyvälän, kun taas neljännes sallii kolme tai enemmän eripituisia välejä.

Suomessa sallittuja koelypsyvälejä ovat

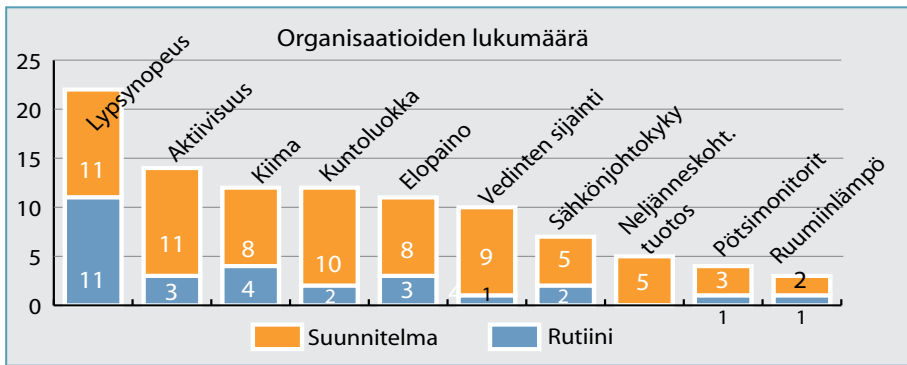
vuoden 2015 alusta 2, 4, 6 ja 8 viikkoa. Suomessa koelypsyvälän osalta on todella erikoista maailman mittakaavassa se, että meillä on mahdollista pitää koelypsyjä myös ilman näytteenottoa. Vastaava järjestely on vain yhdessä muussa maassa.

Kaikkialla ei saa lomaa koelypsystä

ICARin ohjesääntö antaa mahdollisuuden jättää tietyissä tapauksissa koelypsy väliin. Tästä huolimatta 56 prosenttia vastanneista organisaatioista ei salli koelypsylomaa tai sallii sen vain erityisen vakavien perusteiden. Lopuissa 44 prosentissa maista se on normaali käytäntö.

Suomessa koelypsyloma on ollut sallittu vuoden 2015 alusta niille karjoille, joiden koelypsyväli on 2 tai 4 viikkoa. Tähän mennessä mahdollisuutta on käyttänyt alle sata karjaa.

Perinteinen suhteellinen näytteenotto, jossa

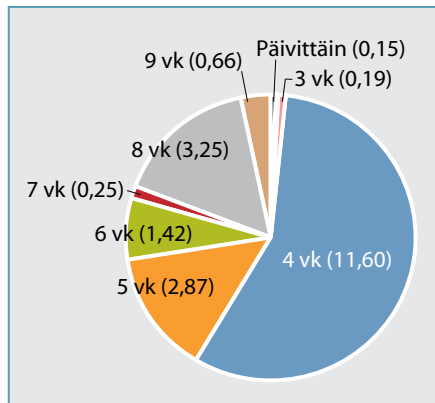

Tiloilla olevien sensorien käyttö tuosseurannassa.

Kuva: LKV-Austria

ICARin tarkastaja auditoimassa näytteenottoa Itävallassa.

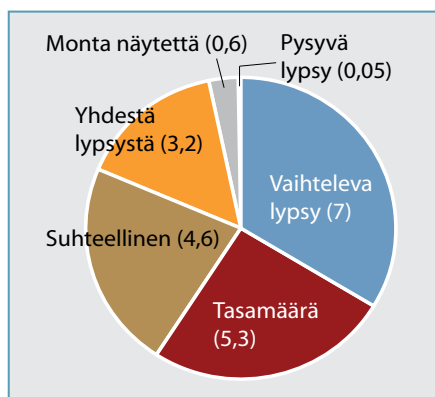

Lehmien määrän jakautuminen koelypsytarpeen mukaan. Sulussa oleva määrä on miljoonaa lehmää. Myös 1 ja 2 viikon koelypsytarve on käytössä, mutta ne ovat hyvin harvinaisia.

Juho Kyntäjä

Robotin näytteenottoa Tanskasta.

Lehmien määrän jakautuminen näytteenottotavan mukaan (miljoonaa lehmää).

näytettä otetaan koelypsypäivän kultakin lypsykerralta maitomäärien suhteessa, on jäänyt pienen vähemmistön vaihtoehdoksi niin Suomessa (10 prosenttia lehmistä) kuin maailmallakin (22 prosenttia lehmistä).

Maailmalla yleisin (34 prosenttia lehmistä) näytteenottotapa on ottaa niin maitomäärä kuin näytekkin vain yhdestä lypsykerrasta ja laskea vuorokausituotos kellonaikojen perusteella. Toiseksi yleisin tapa on ottaa molemmilta lypsykerroilta sama mitattu määrä näyttettä (26 prosenttia lehmistä).

Suomessa yleisin on tapa, jossa näyte otetaan yhdestä lypsystä, mutta maito mitataan koko vuorokauden ajalta. Näin syntyy meillä 90 prosenttia tuosseurantatuloksista, maailmalla 15 prosenttia. Joissakin maissa otetaan

useampia näytteitä samasta koelypsystä; usein tässä on kyse robottilypsystä, ja tämä tapa käsittää vain 3 prosenttia lehmistä.

Robottilypsystä riittää yleensä yksi näyte

Vastaajaorganisaatioista 45 prosenttia mittaa robottikarjoissakin maitoa vain yhden koelypsytarvikauden ajan. Muita yleisimpiä mittauksen kestoja ovat 7 päivää tai 2 - 4 päivää.

Tutkimusten mukaan yli 4 vuorokautta kestävä mittaus ei paranna maidon mittauksen tarkkuutta, ja pitkä mittausjakso aiheuttaa

MIKÄ ON ICAR?

ICAR – *International Committee for Animal Recording* on kansainvälinen voitto tuottamaton järjestö, joka on perustettu Roomassa vuonna 1951. Sen tehtäviä ovat:

- tuotantoeläinten tuosseurannan ja arvostelun kehittäminen
- taloudellisesti merkitsevien ominaisuuksien määrittely
- standardien luominen niiden mittamiseen

ICARin lypsykarjan tuosseuranta-työryhmä:

- 10-henkinen ryhmä, jonka jäsenet edustavat tuosseurantaorganisaatioita eri puolilta maailmaa
- vastaa ICARin tuosseurantaohjeista -> uusi versio tulossa 2016
- vastaa uusien menetelmien arvioinnista ja hyväksynnästä

ongelmia rasva- ja valkuaisuutosten laskentaan. Suomessa on vuoden 2015 alusta asti käytetty yhden päivän maitomäärää korjattuna edeltävien lypsytarvikien pituuksilla.

Automaattilypsyissä lievä enemmistö eli 59 prosenttia vastanneista organisaatioista tyytyy yhteen näytteeseen lehmää kohti koelypsytarvikelta. Loput vaativat kaksi näyttettä tai näytteen kaikista vuorokauden lypsykerroista.

Tämä vaikuttaa vastaavasti myös näytteenoton keston: osassa organisaatioita näytteet saadaan otettua jo 8 h jaksolla, jotkut taas vaativat 24 h näytteenottojaksoa. Vuokrattavia näytteenottolaitteita käytettäessä jakson pituus on yleensä 16 - 20 h, että laite saadaan vietyä saman päivän aikana uusiin töihin.

Pääosassa (56 prosenttia) vastanneista organisaatioita maitonäytteet merkitään viivakoodilla, kuten Suomessakin on tehty jo 1980-luvulta lähtien. Muita suosittuja merkintätapoja ovat käsin kirjoitettu merkintä (39 %) ja pikarin paikkaan perustuva tunnistaminen (32 %). RFID-tunnisteita eli radiotaajuista etätunnistusta käyttää nyt vajaa 10 prosenttia vastanneista organisaatioista, mutta niiden käyttöönottoa suunnittelevat monet varsinkin Euroopan ulkopuolella. ●

Seuraavassa Nauta-lehdessä keskitytään tuosseurannan tietojen tallentamiseen ja hyödyntämiseen. Millaisella viiveellä tiedot siirtyvät tietokantoihin eri maissa, ja millaisia raportteja karjanomistajille on tarjolla?